

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ars minor

Donatus, Aelius

[Köln], [um 1490]

Artes orationis

[urn:nbn:de:bsz:31-289404](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289404)

Artes orationis

quot sunt. octo. que. nomen. pronomen. verbum. aduerbium. participium. coniunctio. prepositio. interiectio. Nomen quid est. pars orationis cum casu corpus aut rem proprie communiter ve significans. p. p. ut rhoma tybris. communiter.

Prima pars orationis dicitur nomen

ut vrbis flumē. Romini quot accidunt. sex. que. qualitas. comparatio. genus. numerus. figura. casus. Qualitas nominum in quo est. bipartita est. Quomodo. aut enim vnius rei nomen est et proprium dicitur. aut multorum. et appellativum.

Sex sunt in nomine qualitates

Comparationis gradus quot sunt. tres. qui positus. et comparatio. doctus. comparativus. ut doctior. superlativus. ut doctissimus.

Comparatio

Que nomina comparantur. appellativa. dicitur quod litatem aut quantitatem significantia. qualitatem. ut bonus malus. quantitatem. ut magnus parvus. Comparativus gradus cui casui ferunt. ablativo vtriusque numeri sine prepositione. Quomodo dicimus enim doctior illo vel doctior illis. Superlativus cui. genitivo tantum plurali. vel collectivo singulari. Quomodo. dicimus enim doctissimus poetarum fuit virgilius vel optimus plebis.

Genus

Genera nominum quot sunt. quatuor. que. masculinum. ut hic magister. femininum. ut hec musa. neutrum. ut hoc scammum commune. ut hic et hec sacerdos. Est preterea trium generum quot omne dicitur. ut hic et hec et hoc felix. Est et epicheuz. id est promiscuum genus. ut passer aquila mustela mulus.

Numerus

Numeri nominum quot sunt. duo. qui singularis. ut hic magister. pluralis. ut hi magistri. Figure nominum quot sunt. due. que. simplex. ut decens potens. composita. ut indecens impotens.

Figura

Quot modis nomina componuntur. quatuor modis. Quibus. ex duobus integris. ut suburbanus submersus per doctus. Ex duobus corruptis. ut efficax municeps. Ex integro et corrupto. ut incipius insulsus perfectus. Ex corrupto

Casus

to et integro. vt nūgigerulus. aliqñ ex p̄pluribz. vt in expug/
nabilis imperterritus Casus nom̄ quot sunt. sex. qui nomi/
narij gñs dñs accūs. vtūs et abltūs. Per hos em̄ casus
oim̄ generū nomina p̄noia p̄cipia declinātur hoc modo. ¶

**Dḡi est sc̄de
declinatōnis**

Magister nomen appellatū generis masculini nume/
ri singularis figure simplicis casus n̄i et vii. qđ decli/
nat sic. Atō hic magister. ḡtō huius magistri d̄tō hu/
ic magistro. accō hunc magistrū. vtō o magister. ablatiuo ab
hoc magistro. Et pl̄r n̄tō hi magistri. ḡtō horum magistrorū
datiuo his magistris. accō hos magistros. vocatiuo o magi/
stri ablatiuo ab his magistris

**Musa ē p̄me
declinatōnis**

Musa nomē appellatū generis feminini numeri sin/
gularis figure simplicis casus n̄i et vii. qđ de/
clinat sic. Atō hec musa. ḡtō huius muse. d̄tō huic
muse. accō hanc musam. vtō o musa. abltō ab hac musa. Et
pl̄r n̄tō he muse. ḡtō harum musarum. d̄tō his musis. accu/
latiuo has musas. vtō o muse. ablatiuo ab his musis.

**Scānū est se
cūde declina.**

Scānū nomē appellatū generis neutri nūeri singu/
laris figure simplicis casus n̄i acci et vii quod decli/
nat sic. Atō hoc scānū. ḡtō huius scānū. d̄tō hu/
ic scāno. accō hoc scānū. vtō o scānū. ablatiuo ab hoc scā/
no. Et pl̄r n̄tō hec scāna. ḡtō horum scānorum. d̄tō his scā/
nis. accusatiuo hec scāna. vtō o scāna. ablatiuo ab his scānis

**Sacerdos ē
tēcie declina.**

Sacerdos nomē appellatū generis cois numeri sin/
gularis. figure simplicis. casus n̄i et vii. qđ declina/
tur sic. Atō hic et hec sacerdos. ḡtō huius sacerdo/
tis. d̄tō huic sacerdoti. accusatiuo hūc et hāc sacerdotē. vtō o
sacerdos. abltō ab hoc et ab hac sacerdote vel sacerdoti. Et/
pl̄r n̄tō hi et he sacerdotes. ḡtō horum et harum sacerdotū. d̄tō his
sacerdotibus. accō hos et has sacerdotes. vocatiuo o sacer/
dotes. ablatiuo ab his sacerdotibus.

**Felix ē terciē
declinatōnis**

Felix nomē appellatū gñs ois nūeri singularis figu/
re simplicis casus n̄i acci et vii. qđ declinat sic. Atō
hic et hec et hoc felix. ḡtō huius felicitis. d̄tō huic felici.
accō hūc et hāc felicē et hoc felix. vtō o felix. abltō ab hoc et
ab hac et ab hoc felice vel felici. Et pl̄r nominatiuo bi et be se/

lices et hec felicia. gto horu z haz z horu felicu : dno his felici-
 bus. acco hos et has felices et hec felicia. vto o felices et o
 felicia. ablativo ab his felicibus.

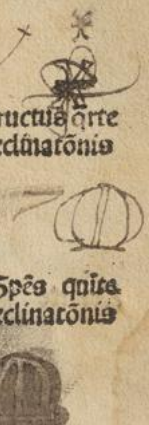
Fructus nome appellatiu generis masculini. nune Fructus qre
 ri singularis. figure simplicis. casus nti z vocatiui. qd Declinatōis
 declinat sic. Pto hic fructus. gto huius fructus. dno huic
 fructui. acco hunc fructum. vto o fructus. abltō ab hoc fru-
 ctu. Etplrntō hisfructus. gto horu fructuū. dno his fructibz
 acco hos fructus. vto o fructus. abltō ab his fructibus

Species nome appellatiu generis sei nūeri singularis Spēs quia
 figure simplicis. casus nti et vii. qd declinat sic. Pto declinatōis
 hec species. gto huius speciei. dno huic speciei. acco hāc spe-
 ciem: vto o species. abltō ab hac specie Etplrntō he species
 gto harū specierū. dno his speciebz. acco has species. voca-
 tivo o species. ablativo ab his speciebz.

Prima declinatio quot litteras terminales hz. dnas. Sic nosant
 q̄s a z s. Quot terminatōes. tres: q̄s a as es. Da exē nomina pme
 plū. de a. vt poeta. as vt eneas. es vt anchises. Que ē agni- declinatōis
 tio prime declinatōis. hec est cuius ḡtūs et d̄tūs singulares. z
 n̄tūs et v̄tūs plurales in e pductā desinūt. accūs in am cor-
 reptā. v̄tūs similis est n̄tō. ḡtūs pluralis in harū correptam.
 d̄tūs et abltūs in is correptā. accūs in as productam

Secūda declinatio q̄t lrās terminales hz. tres. q̄s. r. s. m Sic secunde
 Quot terminatōes hz. sex. quas. er ir ur. us cus um.
 Da exemplum de er. vt sacer. ir. vt vir. ur vt satur. us vt ma-
 gnus. cus vt tydeus. um vt templū. Que est agnitio secunde
 declinatōis. hec est cuius ḡtūs singularis. et n̄tūs et v̄tūs
 plurales in i pductā desinūt. d̄tūs et abltūs in o productam.
 accūs in um correptā. Quando n̄tūs in r vel in m desinit si/
 milis erit ei v̄tūs. Quādo in us mutat in e. Quando vero in
 ius. si sint propria nōia. abiecta us fit v̄tūs in i. vt virgilius
 virgīli. z vnū appellatiuum qd est filius fili. ḡtūs pluralis in
 orū correptā. d̄tūs et abltūs in is productam. accusatiuus
 in os productam vel in a correptam

Tercia declinatio quot litteras terminales habet de/ Si tereie
 cem quas a e o c l n r s t p. Exemplus de a vt poema. c
 a ij

vt monile. o vt virgo. c vt lac. l vt mel. n vt nomen. r vt pater.
s vt ciuitas. t vt caput. x vt felix Quot terminationes habet.
septuaginta octo vel paulo plns. Que est agnitio tercte de/
clinatōis. hec est. cuius grūs singularis in is correptā des/
nit. dūs in i pductam. accūs in m vel in im correptā. vtūs si/
milis est ntō. abltūs in e correptā vel in i productā. ntūs ac/
cusatiuus et vtūs plurales in es productā vel in a correptā.
grūs pluralis in um vel in ium correptam. datiuus et abla/
tiuus in bus correptam.

Quarte

Quarta declinatio quot lrās terminales hz. duas quas
s et u. Quot terminatōes. etiā duas. quas. us et u. Da
exēplū no. vt man⁹. de u. vt cornu. Que ē agnitio q̄rte decli/
natōis. hec ē. cuius grūs singularis. et ntūs et accūs et vtūs
plurales in us pductā desinūt. dūs in ui pductā accūs in
um correptā. vtūs siūs ē ntō. abltūs in u pductām grūs plu/
ralis in um correptā. dūs et abltūs in bus correptā

Quinte

Quinta declinatio quot lrās terminales hz. vnā. quā s
Quot terminatōes. etiā vnā. quā es pductā vt dies Que
ē agnitio q̄rte declinatōis. hec est cui⁹ grūs et dūs singula
res in ei diuisas sillabas desinūt. accūs in em correptam vo/
cati⁹ similis est ntō. abltūs in e pductā. ntūs accūs et vocati
uus pluralis in es pductam. grūs pluralis in eum correptā
dūs et ablatiu⁹ in bus correptam

Sc̄aps ora
tōnis dicitur
pronomēn

Pronomen quid est pars

oratoris. que pro noie posita tantūdem pene sig/
nificat personāq; interdum recipit. Pronomini quot acci/
dunt. sex. que qualitas genus numerus figura psona casus.
Qualitas pnomīnū in quo est. duplex est Quomodo aut em̄
finita sunt pnoia aut infinita. Que sunt finita. que recipiunt
psonas. vt ego tu ille. q̄ infinita. q̄ nō recipiunt personas. vt
quis que quod. Genera pronomīnū quot sunt. eadez ferē
que et nominū. masculinū vt quis. femininū vt que. neutrum
vt qd. cōe vt qualis talis. triū generū qd omne dicit. vt ego
tu sui Numeri pronomīnū quot sunt. duo qui. singula/
ris vt hic. pluralis vt hi. Figure pronomīnū quot sunt

Sex q̄runtur
in pnomine

Genus

Numerus